

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นเรื่องของวัด กรรมการศาสนา ภายใต้การกำกับดูแลของสภาการศึกษา คณะสงฆ์ทำหน้าที่เพียงอนุมัติการจัดตั้งและให้การส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น เพื่อเป็นสถานที่ให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร มีลักษณะคล้ายกับโรงเรียนเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานศึกษาคณะกรรมการการศึกษาเอกชน หน่วยงานที่รับผิดชอบการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ก่อน พ.ศ. 2535 มี 4 หน่วยงาน คือ สภาการศึกษาคณะสงฆ์ กรรมการศาสนา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด และศูนย์ครูพระปริยัตินิเทศก์ประจำจังหวัด สำหรับหน่วยงานด้านวิชาการได้แก่ วิทยาลัยนิเทศก์ สังกัดกรมสามัญศึกษา และกรมการศึกษานอกโรงเรียน (วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ และพระมหาสุทนต์ อากาศโร, 2542, หน้า 13) ดังนั้น การจัดการศึกษาของโรงเรียนประเภทนี้ จึงมีวิชาเฉพาะ คือ วิชาพระปริยัติธรรม ที่จัดเพิ่มเติมจากสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยได้จัดวิชาธรรมวินัย ศาสนปฏิบัติ เป็นสาระในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และภาษาบาลีจัดอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ หลักสูตรขั้นพื้นฐานพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

การจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในปัจจุบัน จัดการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ได้มีการพยายามที่จะจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับพระภิกษุสามเณรด้วย ดังนั้นการบริหารงานการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมก็ต้องยึดหลักโครงสร้างทางวิชาการ การบริหารจัดการ ด้านหลักสูตรการสอนของกระทรวงศึกษาธิการด้วย (กรมการศาสนา, 2535, หน้า 4) ผลจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเกี่ยวกับองค์กรทางการศึกษาอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตรการสอน แต่สิ่งที่สถานศึกษาทั้งหลายต้องรีบพัฒนาให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา คือ งานด้านวิชาการของโรงเรียนเพราะงานวิชาการเป็นงานที่ทำให้โรงเรียนสามารถพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นเลิศในด้านจริยธรรม มีความรู้ คู่คุณธรรมทั้งทางโลกและทางธรรม เป็น ศาสนทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนา สามารถวิเคราะห์หลักธรรม นำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม และสามารถนำหลักธรรมไปเผยแผ่แก่ชุมชน สังคมได้อย่างถูกต้อง

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ คู่คุณธรรม และพัฒนาผู้เรียนที่เป็นพระภิกษุสามเณรให้เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เป็นศาสนทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนา และนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิชาการทางพระพุทธศาสนาไปพัฒนางาน และสังคมตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย และเหมาะสมแก่สมณวิสัย ได้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยมีคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการได้ร่วมกันดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้ครบทุกกลุ่มสาระ โดยยึดโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน 8 กลุ่มสาระนั้นเป็นสำคัญ และได้กำหนดกลุ่มสาระเพิ่มเติมเฉพาะ คือ กลุ่มสาระธรรมวินัย ภาษาบาลี และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การจัดการศึกษาของพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ถึงแม้จะพยายามเอื้อโอกาสให้พระภิกษุสามเณรมีหลักสูตรในการศึกษาทางโลกและทางธรรมพร้อมกันแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะนอกจากพระภิกษุสามเณรจะมีความต้องการศึกษาวิชาการทางโลกในแผนกสามัญศึกษาแล้ว ขณะเดียวกันเพื่อเป็นศาสนทายาทที่ดีสร้างไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา จำเป็นอย่างยิ่งต้องมีความรู้ทางธรรมอย่างเข้มข้น จึงเข้ารับการศึกษาทั้งแผนกนักธรรมและแผนกบาลีในสำนักต่าง ๆ ในคราวเดียวกัน ประกอบกับการศึกษาของคณะสงฆ์ทั้ง 3 แผนก คือ แผนกนักธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา ไม่เกื้อกูลกัน จึงเป็นการเพิ่มภาระให้แก่พระภิกษุสามเณรในการศึกษาเล่าเรียน และยากที่จะให้การเรียนรู้ทางโลก และทางธรรมได้ผลได้อย่างจริงจัง (นภมณฑล สิบหมื่นเปี่ยม และวลัยพร ศิริภิรมย์, 2542, หน้า 8 – 9)

การจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ยังมีปัญหาหลายอย่างทั้งในด้านหลักสูตร แบบเรียน วิธีการสอนและการวัดผลประเมินผล ครูผู้สอนวิชาธรรมวินัยยังใช้วิธีการสอนแบบเดิม คือ เน้นการบรรยายตามเนื้อหา ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมน้อย เรียนแบบท่องจำ ขาดการคิดวิเคราะห์ ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย ขาดความกระตือรือร้น (นภมณฑล สิบหมื่นเปี่ยม และวลัยพร ศิริภิรมย์, 2542, หน้า 21 - 22) จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และสามเณรพบว่า มีปัญหาอุปสรรคในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม ดังนี้ การเรียนการสอนไม่มีความหลากหลาย ใช้วิธีสอนแบบบรรยาย เน้นการท่องจำ ครูผู้สอนที่เข้าใจธรรม ขาดคุณลักษณะในการสอน ขาดหลักการวิชาครู ขาดการเรียนการสอนแบบใหม่ ๆ ไม่ได้มีการอบรมที่จะเป็นครูเหมือนวิชาชีพอื่น ๆ ครูผู้สอนจะเน้นเนื้อหาสาระ ไม่มีการเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ครูส่วนใหญ่สอนเนื้อหาตามหนังสือ จึงทำให้การเรียนการสอนไม่บรรลุวัตถุประสงค์เท่าที่ควร (ประเวศ วะสี, 2537, หน้า 23) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการเรียนการสอนของไทยในสถาบันการศึกษา ทุกระดับตั้งแต่อนุบาลจนถึงมหาวิทยาลัยว่าเป็นการศึกษาที่สร้างความอ่อนแอทางสติปัญญา และทำลายศักยภาพ

ในการเรียนรู้ เนื่องจากเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาในห้องเรียนและท่องจำจากตำราเป็นใหญ่ ผู้เรียนขาดประสบการณ์ และการศึกษาจากความเป็นจริงรอบตัว ขาดการคิดวิจารณ์ญาณ ขาดการนำประสบการณ์หรือข้อมูลมาสังเคราะห์ให้เป็นปัญหาที่สูงขึ้น การเรียนวิธีนี้จริยธรรมจึงไม่เกิด เพราะจริยธรรมเกิดจากความเข้าใจโลก และเข้าใจตัวเองอย่างลึกซึ้ง และเสนอว่า การศึกษาที่ดีควรสร้างคนให้ฉลาด เป็นคนที่มีความสุข กระบวนการเรียนรู้ควรเน้นที่การช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีเรียนและสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง

โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จัดการศึกษาหลายแผนก และเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การเรียนการสอนวิชาธรรมวินัย ซึ่งเป็นวิชาที่มีแต่เนื้อหา เป็นนามธรรม วิธีการสอนของครูอาจารย์เน้นการสอนแบบบรรยาย ไม่คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนเพราะต้องรับรู้เรื่องเดียวกันเวลาเดียวกัน ผู้เรียนไม่ค่อยมีโอกาสดแสดงความคิดเห็น ทำให้ขาดโอกาสคิดวิเคราะห์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนจด ท่องจำมากกว่าการศึกษาด้วยตนเอง ผู้เรียนมีส่วนร่วมกิจกรรมน้อย ทำให้รู้สึกเบื่อหน่าย ไม่ท้าทาย ขาดการคิดวิเคราะห์ การทำงานกลุ่ม ที่จะเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตย ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น การสอนวิธีหนึ่งที่น่าจะนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอน ก็คือ การสอนแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ เอส ที เอ ดี (STAD) ย่อมาจาก Student Teams and Achievement Divisions หมายถึง วิธีการเรียนที่จัดแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย ๆ กลุ่มละ 4 คน ประกอบด้วยสมาชิกที่มีระดับความสามารถสูง ปานกลาง และต่ำ คละกัน สมาชิกในกลุ่มจะเรียนรู้ทำความเข้าใจบทเรียนร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อความสำเร็จของกลุ่ม (Slavin, 1978, pp. 39 - 41) หากกลุ่มใดทำคะแนนได้สูงขึ้น ครูจะให้การเสริมแรง โดยการกล่าวคำชมเชย เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนร่วมมือกันในการเรียนรู้ และได้มีการทดลองนำไปจัดการเรียนการสอน ในรายวิชาต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง เช่น จิตติมา จรรยาธรรม (2539) ศึกษาผลการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแบ่งกลุ่มแบบคละสัมฤทธิ์ผล (เอส ที เอ ดี) ที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแบ่งกลุ่มแบบคละสัมฤทธิ์ผลสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนตามปกติของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า การสอนแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ (เอส ที เอ ดี) มีความเหมาะสมกับการนำมาประยุกต์ใช้กับวิชาธรรมวินัย ซึ่งเป็นวิชาที่มีแต่เนื้อหาสาระ เพื่อให้นักเรียนฝึกการทำงานกลุ่มสร้างความเป็นประชาธิปไตย ทำงานเป็นทีมผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เคารพสิทธิของสมาชิกกลุ่ม รู้จักคิดวิเคราะห์ มีความสนุกสนานเพลิดเพลินกับการเรียน ไม่น่าเบื่อเหมือนกับการสอนแบบบรรยาย

ที่นักเรียนมีส่วนร่วมกิจกรรมน้อยในกระบวนการเรียนการสอนของครู และรูปแบบการสอนแบบ การเรียนแบบร่วมมือ (เอส ที เอ ดี) จะโยงไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทำให้การเรียนการสอน บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้

จากที่กล่าวมา ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะนำรูปแบบการสอนแบบการเรียนแบบร่วมมือ (เอส ที เอ ดี) มาใช้กับการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาธรรมวินัย และเป็น แนวทางในการจัดการเรียนการสอนใน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาธรรมวินัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบการเรียนแบบร่วมมือ (เอส ที เอ ดี)
2. เพื่อศึกษาเจตคติต่อวิชาธรรมวินัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้ รูปแบบการสอนแบบการเรียนแบบร่วมมือ (เอส ที เอ ดี)

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนวิชาธรรมวินัยโดยใช้รูปแบบการสอน แบบการเรียนแบบร่วมมือ (เอส ที เอ ดี) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนวิชาธรรมวินัย โดยใช้รูปแบบการสอน แบบการเรียนแบบร่วมมือ (เอส ที เอ ดี) มีเจตคติต่อวิชาธรรมวินัยหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน

ผลที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นแนวทางให้ครูผู้สอนวิชาธรรมวินัยและผู้เกี่ยวข้อง นำไปปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาธรรมวินัยให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นในด้านต่อไปนี้

1. ด้านความรู้
 - 1.1 ทำให้ทราบว่ารูปแบบการสอนแบบการเรียนแบบร่วมมือ (เอส ที เอ ดี) จะส่งผล ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาธรรมวินัย
 - 1.2 ช่วยให้ผู้สอนนำความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการสอนแบบการเรียนแบบร่วมมือ (เอส ที เอ ดี) ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนวิชาธรรมวินัย
2. ด้านเจตคติ
 - 2.1 นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนแบบการเรียนแบบร่วมมือ (เอส ที เอ ดี) มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชาธรรมวินัยเพิ่มขึ้น

3. ด้านทักษะกระบวนการกลุ่ม

3.1 ทักษะกระบวนการกลุ่ม เช่น ความสามารถในการเป็นผู้นำและผู้ตามในการทำงานกลุ่ม มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงานของกลุ่ม ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายด้วยความรับผิดชอบ สร้างสรรค์ผลงาน ช่วยลดข้อขัดแย้ง และแก้ปัญหาของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งมี 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดจุฬามณี และ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม มีนักเรียนจำนวน 145 รูป

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา ใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่มโดยการจับสลากได้ 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม นักเรียนจำนวน 120 รูป หลังจากนั้นได้ทำการสุ่มแบบกลุ่มโดยการจับสลากจำนวน 3 ห้องเรียน ให้เหลือ 1 ห้องเรียน จำนวน 40 รูป เพื่อกำหนดเป็นกลุ่มทดลอง

3. ระยะเวลาในการทดลอง

3.1 ทดลอง 9 คาบเรียน ๆ ละ 60 นาที ทำการทดลอง 2 คาบเรียน/ สัปดาห์

4. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง คือ วิชาธรรมวินัยตามหลักสูตรนักธรรมชั้นตรี หมวด 2 ในสารธรรมวินัยแต่ละหัวข้อประกอบด้วย

4.1 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ธรรมมีอุปการะมาก 2 อย่าง คือ

4.1.1 สติ ความระลึกได้

4.1.2 สัมปชัญญะ ความรู้ตัว

4.2 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ธรรมเป็นโลกบาล 2 อย่าง คือ

4.2.1 หิริ ความอายใจ

4.2.2 โอตตัปปะ ความเกรงกลัว

4.3 หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ธรรมอันทำให้งาม 2 อย่าง คือ

4.3.1 ขันติ ความอดทน

4.3.2 โสรจจะ ความเสี่ยง

4.4 หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 บุคคลหาได้ยาก 2 อย่าง คือ

4.4.1 บุพพการี บุคคลผู้ทำอุปการะก่อน

4.4.2 กตัญญูทเวที บุคคลผู้รู้อุปการะที่ท่านทำแล้วและตอบแทน

5. ตัวแปรที่ศึกษามีดังนี้

5.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ รูปแบบการสอนแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ (เอส ที เอ ดี)

5.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

5.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาธรรมวินัย

5.2.2 เจตคติต่อวิชาธรรมวินัยของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ (เอส ที เอ ดี)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่วัดจัดตั้งในวัดหรือที่ธรณีสงฆ์หรือที่ดินของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ

2. รูปแบบการสอนแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ (เอส ที เอ ดี) หรือ STAD (Student Teams and Achievement Divisions) หมายถึง วิธีการเรียนที่ให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกันจัดแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มย่อยๆ กลุ่มละ 4-6 คน ประกอบด้วยสมาชิกที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 1 คน ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง 2 คน และระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ 1 คน ศึกษากัน สมาชิกในกลุ่มจะเรียนรู้ทำความเข้าใจบทเรียนร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อความสำเร็จของกลุ่ม หากกลุ่มใดทำคะแนนได้สูงขึ้นครูจะให้การเสริมแรง โดยการกล่าวคำชมเชย เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนร่วมมือกันในการเรียนรู้ ครูจะแนะนำทักษะที่จำเป็นในการทำงานกลุ่ม

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาธรรมวินัย หมายถึง คะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาธรรมวินัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามจุดประสงค์การเรียนรู้ มีลักษณะเป็นข้อสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก โดยวัดความสามารถด้านพุทธิพิสัย ประกอบด้วย ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ และการนำไปใช้

4. นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่เป็นพระภิกษุ – สามเณร ที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา

5. เจตคติต่อวิชาธรรมวินัย หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น และท่าที ซึ่งอาจจะเป็นไปในทางบวก หรือทางลบของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาธรรมวินัย